

El coratge del vers, l'alè de la Història

La tragèdia dels Balcans va ser desfermada per humans, amb noms i cognoms, just en un moment de caiguda arreu dels Grans Relats i dels seus déus. Des d'aleshores s'ha convertit en metàfora, al·legoria o símbol de la maldat insospitada i fatídica, especialment de l'atribuïda als nacionalismes. En un país com el nostre, donat al temor a l'autoafirmació, la majoria ciutadana deu anhelar que aquelles cicatrius i d'altres, més coents, es tanquin en un oblit definitiu i redemptor. Som covards de manual, com figuretes del Vell Testament. Llegir un volum de poemes com *La ciutat i el nen* de l'eslovè Aleš Debeljak (o rellegir, perquè cada lectura el fa molt més atractiu) ens permet entrar en un panorama de veritat lírica, que trenca amb els fal·laços eslògans postmoderns i que evidencia l'estret lligam existent entre mirada i consciència, entre món i ment, entre realitat terrenal i abstracció immaterial. L'encertada introducció de Simona Škrabec, en què es confonen història, biografia i poesia, resulta un ajut quasi indispensable per als lectors. Per què es tracta d'un llibre dens, tan dens que de bon començament atordeix, tomba, com un alè de nen pot tombar les fortaleses de l'odi ("Iniciació a la caça"). Hi trobem des d'elements místics ("Una habitació sense límits") fins a referències a les veus trencadores de *The Waste Land* ("Metamorfosi de l'herba"), passant per alguna al·lusió al polèmic i difós clam d'Adorno ("Estètica de la foscor"), traduïble com: "Després d'Auschwitz escriure poesia és quelcom barbàric". Tanmateix, aquesta densitat connotativa no porta l'autor ni a l'anomenada poesia pura ni a la mera autoreferencialitat literària. En fuig, com el gat de l'aigua.

Formalment, el seu vers lliure se situa just a la frontera amb les fixacions mètriques tradicionals: En recull el paraigües ampli del sonet i elaboracions rítmiques tant de caràcter fonètic com semàntic (si fem cas del *savoir-faire* del traductor, clar), però no regularitats de metre. Fa la impressió que la veu poètica vulgui allunyar-se de les limitacions pròpies del sonet tradicional, mitjançant un vers allargassat que malda per dir més d'allò que en principi pot dir, o que hauria pogut dir en d'altres circumstàncies històriques... És un vers que s'enlaira per tornar a caure a terra a cada cop de vent. Els poemes de Debeljak es mouen en el triangle traçat per tres pilars de la modernitat: La identitat (el fet d'ésser), la Història (el fet d'estar en la Història) i la Natura (el fet de pertànyer a la Natura). El nucli de tot plegat és el conflicte, lingüístic, bèl·lic o cultural, un combat permanent que fa de fil conductor d'una

“Íliada privada”, empresa a partir de la misteriosa lletra-cicatriu del poema “Pastoral”, i embastada en viatges d’exili, migracions i fugides a l’estil de l’*Odissea*. D’aquesta manera, els magnets relats homèrics de la veïna Grècia constituïrien el suport referencial del recull. Gosaria dir, fins i tot, que els versos de Debeljak podrien formar la banda sonora poètica d’un dantesc viatge al cor de les tenebres de la guerra, el film *La mirada d’Ulisses* (1995), del director grec Theo Angelopoulos. Curiosament, el recull que tractem va ser publicat l’any següent, el 1996.

D’altra banda, per copsar més àmpliament l’obra de Debeljak no podem oblidar d’altres llibres seus al nostre abast: *El crepúsculo de los ídolos* (Gakoa, Donosti, 1999) i el més recent *La neu de l’any passat* (Lleonard Muntaner, Palma, 2007), assaigs en què l’autor reflexiona sobre els conflictes dels Balcans. Amb *La ciutat i el nen*, el traductor, Xavier Farré, que va ser professor de català a la Universitat de Ljubljana (on avui ensenya Debeljak), ens n’ofereix el vessant líric. Cal destacar que tant Farré com Edicions La Guineu han apostat fort per l’autor, si tenim en compte que es tracta d’un volum autònom i no d’una antologia. És d’agrair, i hauria de ser un model a seguir.

ALFONS GREGORI I GOMIS

Publicat al diari *El Punt* el 24 de setembre de 2007